

ความเชื่อ โทรมและความหวังในสิ่งแวคล้อม

.....ระพี สาคริก

* มูลเหตุพื้นฐานของสิ่งแวคล้อม

เมื่อนึกถึงปัญหาสิ่งแวคล้อมขึ้นมาขณะใด หลายคนในสังคมยุคปัจจุบันมักมุ่งมองไปยังมลพิษในอากาศ ในน้ำ ในดิน ในเครื่องอุปโภคบริโภคประเภทต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งอยู่นอกกายนอกจิตของแต่ละคน หากมองได้แค่วัยใจ เป็นกลางและมองได้ลึกซึ้งเล็กน้อย น่าจะพบหลักการที่ควร เป็นมูลเหตุ ทำให้เกิดทรศนะดังกล่าวแล้วได้ว่า เกิดจากนิสัยของแต่ละคนที่ เข้าไม่ถึงพื้นฐานซึ่งเป็นเหตุที่แท้จริง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะการมองปัญหาที่ปลายเหตุ

ซึ่งหากบุคคลมีรากฐานความกตัญญูอยู่ในสภาวะดังกล่าว มีหน้าที่ผูกพันที่จะต้องร่วมกันแก้ปัญหา บ่มสิ่งผลกำหนดให้ยิ่งแก้ไขยิ่งทำให้สภาพที่เป็นจริงซึ่งสมปัญหาหนักขึ้นเรื่อย ๆ และตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน ผลซึ่งสะท้อนออกมาปรากฏอกที่จะทำให้รู้สึกไม่ไคว่า มีการมุ่งเน้นแก้ไขปัญหายุที่ เรื่องการชจคนี้่าเสีย ใช้อำนาจควบคุมจักรภคซึ่งปล่อยมลพิษสู่อากาศ และใช้อำนาจควบคุมบังคับคนด้วยกันเองซึ่งล้วนอยู่ภายนอกบุคคลผู้ใช้อำนาจในลักษณะต่าง ๆ

กับอีกด้านหนึ่งที่พบว่า มีการจัดประชุมสัมมนากันบ่อย ๆ โดยการสั่งการของคนกลุ่มน้อย แดมหลายครั้งหลายหนยังสะท้อนความ เชื่อค้วภพในเชิงโฆษณาว่า มีการจัดใหญ่ ๆ เพราะต้องการแก้ไขปัญหให้ได้อย่างจริงจัง ในที่ประชุมก็มีการแสดงออก โดยมุ่งกระแสให้ผู้ที่อยู่นอกตนเอง เชื่อว่าเป็นความฉลาคของแต่ละบุคคลโดยที่กล่าวว่ คือการระดมความคิด

หากกระแสเก่า ๆ ที่บ้านพัฒนาแล้วมีลักษณะผู้ทิศทางเดียว หรืออาจกล่าวไคว่า เป็นความฉลาคที่ขาดความเฉลียวซึ่งจริง ๆ แล้ว ความเฉลียวน่าจะเป็นพื้นฐานของความฉลาค ดังนั้นในสภาพปัจจุบันจึงไม่สามารถแก้ปัญหได้อย่างจริงจัง เนื่องจากวิถีของการแก้ปัญหายังคงสวนทางกันกับทิศทางที่มุ่งมุ่งเป้าหมายอันแท้จริง

แม้การสะท้อนภาพวิถีแก้ปัญหที่ยังคงเน้นการพูดการ เขียน ก็อาจกล่าวไคว่า ตกอยู่ในสภาพของการแก้ไขปัญหที่ผิวเผิน ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นการสร้างกระแสสิ่งแวคล้อมที่พ่ายรากฐานที่แท้จริงของชีวิตยิ่งขึ้น เนื่องจากส่งเสริมกระแสการพูดการ เขียนให้บุคคลผู้มีโอกาสสัมผัส ยึดคคส่วนผิวยิ่งขึ้นไปอีก หากบุคคลผู้ตก เข้าไปอยู่ในอิทธิพลกระแส ขาดการทบทวนตนเองอยู่ เสมอ เป็นนิสัยธรรมชาติ

ไพล่ระ เค้นดังกล่าว น่าจะสะท้อนให้เห็นและรู้ไคว่า การพูดการ เขียน หรือการกำหนดวิถีแก้ปัญหอื่นใดก็ตามที่มุ่งทิศทางของกระแสออกจากแต่ละบุคคล เป็นเครื่องมือ มุ่งให้เกิดกลไกเตือนสติภายในระบบการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เท่านั้น หากภายในจิตบุคคลผู้สัมผัสขาดสติ เป็นฐานรับ สิ่งซึ่งออกไปอยู่ในกระแสภายนอกก็จะมีภาวะ เป็นสิ่งแวคล้อมที่ส่งผลกระทบทำให้บัง เกิดสภาพร้ายฉวนมากขึ้นไปอีก

ในขั้นแรกนี้จึงสรุปไคว่า มูลเหตุพื้นฐานของสิ่งแวคล้อมอยู่ภายในมนุษย์แต่ละบุคคลซึ่งถือ เป็นทรัพยากรของส่วนรวมนั้นเอง

* มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

การเข้าใจ เพียงว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิต ก็จะเป็นการรวบรัดมากเกินไปสำหรับการอธิบายความหมายโคลิกซึ่งพอสมควร

แม้หากมองด้วยทิศทางที่มุ่งมาจากภายนอกจะรู้สึกได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของมนุษย์มีอยู่สองส่วนคือ ร่างกายและจิตใจ กับ เมื่อมองออกจากมนุษย์เองออกไปสู่ภายนอก จะพบภาพที่ทำให้เข้าใจว่า สิ่งแวดล้อมคือสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏ เปลี่ยนแปลง หลากหลายด้วยรูปลักษณะและภาวะอยู่ภายนอกมนุษย์ แต่ตามหลักความจริง ภาพที่มองได้จากสองค่านั้นคือสิ่งเดียวกัน หากขึ้นอยู่กับภาวะของบุคคลผู้มองที่ว่า ในปรากฏานจิตใจจะมีอิทธิพลของพลัง ที่กำหนดให้มองเห็นภาพที่เป็นจริงได้ครบถ้วนเพียงใดหรือไม่

แม้การเข้าใจที่ว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ และเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมคือกระบวนการเปลี่ยนแปลงซึ่งปรากฏอยู่ภายนอก หากมองโคลิกซึ่งลึกซึ้งน้อยน่าจะพบว่า ความลึกความเขี่ยกกล่าว มีเงื่อนไขจำกัด ขาดอิสรภาพอยู่ในปรากฏานจิตใจ เป็นผลให้ตนเองตกอยู่ในภาวะสัมพันธ์ สัมการ วัฏไคว่มมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันกับมนุษย์ด้วยกันเองและกับสิ่งต่าง ๆ ด้วยปรากฏานความรู้สึกที่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็เป็นสิ่งแวดล้อมให้กับบุคคลอื่นและสิ่งอื่นด้วย

จากหลักธรรมที่โคลีไว้ชัดเจนว่า สิ่งทั้งหลายที่มีบทบาทสัมพันธ์อยู่กับชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้น ต่างก็มีมนุษย์ เป็นเหตุ เป็นผลทั้งสิ้น เมื่อนำมาประกอบการพิจารณาว่าร่วมกันกับอีกหลักการหนึ่งคือ มนุษย์ซึ่งมีทั้งร่างกายและจิตใจ พหุติกรรมใด ๆ ที่เกิดจากกาย เป็นสิ่งมีชีวิตใจ เป็นเหตุ เป็นผลทั้งสิ้น หากนำสองหลักการดังกล่าวมาพิจารณาว่าร่วมกัน น่าจะสามารถเห็นภาพสะท้อนที่ถือ เป็นคำตอบสองประการคือ

ประการแรก หากไม่มีมนุษย์ย่อมไม่มีสิ่งแวดล้อม เป็นเงื่อนไขให้ต้องนำมาพิจารณากันในใฝ่ปัจจุบัน กับประการที่สอง หากถือมนุษย์ เป็นเหตุและผล และมนุษย์แต่ละบุคคลต่างก็มีจิตใจดีอรากฐานของเหตุและผล สิ่งแวดล้อมที่กล่าวถึงกล่าวถึงในขณะนี้ จึงน่าจะเป็นสิ่งที่มีรากฐานแต่อยู่ในจิตใจมนุษย์ ส่วนในค่านที่ปรากฏ เปลี่ยนแปลงอยู่ภายนอกชีวิตมนุษย์แต่ละบุคคลซึ่งดำรงอยู่วันหนึ่ง ๆ นั้น เป็นเพียงส่วนปลาย

หากคนส่วนใหญ่ยังคงตกอยู่ในสภาพที่ เข้าใจว่า สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนที่ปรากฏอยู่ภายนอก สังคมก็ยังอยู่ในสภาพที่ เข้าไม่ถึง เหตุและผลที่แท้จริง ที่จะทำให้เกิดความหวังได้ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งนับวันยิ่งส่งผลกระทบทำลายมนุษย์รุนแรงขึ้น จะถึงจุดเริ่มต้นที่แท้จริงของการแก้ปัญหาได้

และการปราศจากจิตสำนึกรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในขณะที่แต่ละคนประกอบการทำต่าง ๆ ไม่ว่าจะการ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรือกรรมอื่นใดโดยพยายามชี้แจง เหตุผลว่าต้องการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ย่อมตกอยู่ในสภาวะที่เป็นข้ออ้าง เพื่อต้องการบรรลุผลในสิ่งซึ่งตนเองปรารถนา เพียงค่าน เกี่ยวกับตัวของมันเอง

* อิทธิพลสิ่งแวดล้อมกับการดำรงอยู่ของมนุษย์

มนุษย์แต่ละชีวิตที่เกิดขึ้นมา ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และมีหน้าที่ เป็นกลไกลักษณะหนึ่งซึ่งสนองการอยู่รอดและการสืบพอดธรรมชาติทั้งระบบ ทั้งนี้ภายในมนุษย์เองซึ่งมีทั้งกายและจิต ก็มีการผสมกลมกลืนและ เอื้อซึ่งกันและกันอยู่ กายและจิตจึง เป็นเหตุ เป็นผลให้แก่กันและกัน

ในอีกด้านหนึ่ง ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งอื่นชีวิตอื่นที่ปรากฏ เปลี่ยนแปลงร่วมกันอยู่ ต่างก็มีความ เป็นเหตุ เป็นผลของกันและกันด้วย ทั้งนี้จึงพบอีกหลักการหนึ่งไว้ว่า การที่ มีการให้ความสำคัญแก่ธรรมชาติอย่างตระหนักได้ถึงระบบนิเวศน์ทั้งระบบ และให้การ เคารพในสิทธิเสรีภาพ ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง น่าจะ เป็นจุดแจกจุดสำคัญที่นำไปสู่การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้สำเร็จอย่างถึงพื้นฐาน ที่แท้จริง

การที่กล่าวกันว่า มนุษย์ เกิดมา เพื่อใช้กรรมนั้น หากวิเคราะห์ได้ลึก น่าจะพบความจริงซึ่งทุกคนหลีกเลี่ยงไม่พ้น ใน เมื่อชีวิตที่ เกิดมาแล้วย่อมต้องมีกายและต้องดำรงอยู่ตาม เหตุและผลและมีการสืบทอด กาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตย่อมต้องการการกระทำนุบำรุงและอาศัยสิ่งซึ่งปรากฏอยู่นอกตนเอง แต่ความต้องการของกายจะบรรลุผลอย่างไรหรือไม่ ย่อม เกิดจากข้อกำหนดโดยจิต

แต่ในมุมกลับ การที่กายได้รับรสสัมผัสซึ่ง เป็นผลจากความหลากหลายของสิ่งที่ปรากฏ เปลี่ยนแปลงอยู่ภายนอก ก็มีกระแสอิทธิพลจากสิ่ง เหล่านั้นย้อนกลับ เข้ามารสร้างเงื่อนไขขึ้นภายในจิตด้วย และใน เมื่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อม จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงอิทธิพลที่ย้อนทิศทางกลับ เข้ามายังจิตตนเองได้เป็นธรรมดา

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า มนุษย์ที่ เกิดมาต่างก็ เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และมีหน้าที่ เป็นส่วนหนึ่งของ กลไกที่สนองการอยู่รอดและการสืบทอดระบบนิเวศน์ทั้งระบบซึ่งรวมธรรมชาติและมนุษย์ เอง เข้าไว้ด้วยกัน

หน้าที่พื้นฐานที่แท้จริงของมนุษย์จึงน่าจะ ได้แก่การมุ่ง เรียนรู้ธรรมชาติ เพื่อพัฒนาความ เข้าใจในรากฐานตนเองให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้น ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ให้ ได้ผลจริงจึงย่อม เป็นวิวัฒนาการที่ปรากฏตามมา เอง เป็นธรรมชาติ ทั้งนี้ ความจริงใจ ที่มีการกล่าวถึงกันเป็นครั้งคราว จึงน่าจะสืบเนื่องมาจากวิถีทางดังกล่าว

หากแต่ละคนซำคการรู้หน้าที่พื้นฐานของชีวิตตนเอง แต่ได้รับโอกาสให้มีหน้าที่ซึ่งอ่านาจภายนอกมอบหมายให้มา ย่อมกำหนดการใช้อ่านาจไปในทิศทางทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

* การจำแนกสิ่งแวดล้อม เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์

แม้ว่าจะได้กล่าวไว้แล้วว่ามนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แต่ก็มีเงื่อนไขต่อไปด้วยว่า มนุษย์ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่วิวัฒนาการตัวเองมาถึงขั้นซึ่งมีลักษณะพิเศษ โดย เป็นชีวิตที่มีอิทธิพลอ่านาจเหนือสิ่งอื่นชีวิตอื่นในการคิดและปฏิบัติ ที่ส่งผลเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์ธรรมชาติได้เด่นชัดมาก แต่ธรรมชาติก็ได้ให้อีกด้านหนึ่งของกลไกไว้ด้วย กล่าวคือสิ่งซึ่งตนเองไปประกอบกรรมไว้ ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงผลสะท้อนจากกรรมนั้น มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงพินภัยที่ เกิดขึ้นจากการ เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมอัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของตนเองได้

แม้ในค้ำจใจของแต่ละคน หากเข้าไปกอบโกยบางสิ่งบางอย่างจากสิ่งแวดล้อมมาไว้ประโยชน์อย่างซำคคติ ผลจากการผลิตการไว้ประโยชน์ย่อมสะท้อนอิทธิพลครอบงำตนเองให้จิตตกอยู่ในสภาพลงมือมากขึ้น เป็นเงาตามตัว

ทั้งไค้กล่าวแล้วว่า มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งผสมกลมกลืนและ เชื้อซึ่งกันและกันอย่างไม่อาจแยก
ออกจากกันได้ แต่เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและวิเคราะห์ให้สามารถเห็นภาพหลักการและ เข้าใจไค้ชัด
เจนยิ่งขึ้น จึงใคร่ขอจำแนกออกไว้โดยหลักการว่า เราสามารถจำแนกสิ่งแวดล้อมออกได้เป็นสอง
ลักษณะและสภาวะคือ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งมีสิ่งต่าง ๆ ที่หลากหลายด้วยรูป ลักษณะ และสภาวะ คือหลักธรรมชาติ
เป็นพื้นฐานการ เปลี่ยนแปลง และมีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการสืบทอดลักษณะปรากฏ
การผันแปรตามตนเองอย่างอิสระ

และ เนื่องจากมี เหตุมีผล เชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันนี้เอง จึงทำให้ทราบหลักความจริงหลักหนึ่งได้ว่า
หากสิ่งหนึ่ง เปลี่ยนไปอย่างนี้ อีกสิ่งหนึ่งก็ย่อม เปลี่ยนไปอย่างนั้น ทำให้บุคคลผู้มีรากฐานจิตใจอิสระสามารถ
พิจารณาลักษณะ และทิศทาง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งหนึ่งแล้ว รู้การ เปลี่ยนแปลงของสิ่งอื่น ๆ ได้อย่างถูกต้อง
มนุษย์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีทั้งร่างกายและจิตใจ อิทธิพลสิ่งแวดล้อมจึงหาให้มีผลเพียงต่อกายเท่านั้น หาก
ที่สำคัญกว่าก็มีผลต่อจิตใจซึ่งมีอิทธิพลกำหนดการคิดการกระทำของกายอย่างสำคัญ

เมื่อกล่าวถึงธรรมชาติก็หาให้มีภาพพจน์จำกัดอยู่เพียงว่าคือต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ หิน ดิน น้ำ และอากาศ
เท่านั้นไม่ แต่มนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และมนุษย์ก็มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน จึงต่างก็เป็นสิ่งแวดล้อม
ที่สะท้อนอิทธิพลถึงซึ่งกันและกัน การแสดงออกของแต่ละคน มีผลสร้างอิทธิพลถึงเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย

ในอดีตที่นานมา ไค้มีกระแสการสอนที่ย้ำว่า ธรรมชาติให้ปัจจัยสี่แก่มนุษย์ คือให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม
ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ลักษณะของกระแสดังกล่าว สะท้อนการมองด้วยทรรศนะที่มุ่ง เน้นด้านวัตถุและ
ยังเป็น เอกเทศ จึงมีผลสร้างอิทธิพลกำหนดจิตใจและความคิดคนให้มันิสัยยึดติดวัตถุและ เป็น เอกเทศมากขึ้น

ทั้งนั้นในอดีต ความหมายของสิ่งแวดล้อมในความรู้สึก จึงมีคนนึกถึง สภาพป่าไม้ ฝนฟ้าอากาศ ดิน
และน้ำซึ่งผสมกลมกลืนกันเป็นระบบนิเวศน์กันน้อยมาก ยิ่งในบรรยากาศเขตร้อนซึ่งสภาพดังกล่าว มีพร้อมพอ
สมควร ทำให้คนทั่วไปตกอยู่ในความประมาท ดังกับกล่าวกันว่า "อยู่เมืองไทยทำไมต้องกังวลใจ เรื่องสิ่งเหล่านี้"
เราจะพบนิสัยคนไทยที่ชอบคุยว่า "บ้านเราอะไร ๆ ก็ดีกว่าประเทศอื่นทั้งนั้น" เสมือนหันหลังให้กับการ
ก้าวไปข้างหน้าที่ควรระมัดระวัง

ใคร่ขอกล่าวย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อกล่าวถึงสิ่งแวดล้อม คงต้องมีความรู้สึกเป็นธรรมชาติก่อนว่า คือสิ่ง
แวดล้อมของมนุษย์ และใน เมื่อมนุษย์มีจิตใจซึ่งมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของกาย เราคงจำเป็นต้องมองเห็นไป
ยังประเด็นคำถามก่อนอื่นว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้ทำอะไรแก่จิตใจมนุษย์ เชื่อว่าหากหาคำตอบได้ น่า
จะมีผลสร้างสรรค์ เพราะธรรมชาติได้สะท้อนประจักษ์พยานมาแล้วว่า เป็นฐานสร้างมนุษย์ขึ้นมาทุกทิศทาง
และสิ่งซึ่งไค้รับมา เป็นคำตอบนี้เอง ก็คือหลักความจริง

ก่อนอื่น คงสรุปไว้ได้โดยหลักการว่า ธรรมชาติได้ให้โอกาสมนุษย์ที่ เกิดมา เรียนรู้หลักความจริงได้
อย่างอิสระ การศึกษาที่หวังว่าจะได้ผลจริงจังจึงน่าจะมีการจัดการที่อยู่บนฐานของหลักการนี้ด้วย หากผิด
ไปจากนี้ ผลที่ปรากฏก็คือ "มนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน - ปกติโอกาสกันเอง" และนั่น หมายความว่า มีผลทำให้เกิด

กระแสที่มุ่งทำลายสิ่งแวดล้อมขึ้นโดยมนุษย์ เองอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

ธรรมชาติได้มอบกระแสความรัก ความผูกพันและระลึกถึงบุญคุณให้ไว้ในรากฐานจิตใจมนุษย์ การได้รับปัจจัยสี่ที่ดี สภาพการเปลี่ยนแปลงของฝนฟ้าอากาศที่เหมาะสมแก่พื้นฐานชีวิตที่ดี ไว้สนองประโยชน์แก่การอยู่อาศัยของชีวิตและร่างกาย บ่อมมีลักษณะ เป็นสื่อเอื้อให้กระแสไฟปรากฏออกมาและแปรสภาพเป็นพฤติกรรมร่วมกันอนุรักษ์บรรยากาศและทรัพยากรท้องถิ่น

หากมีบุคคลซึ่งมิได้มีรากฐานลึกซึ้งอยู่กับพื้นฐานท้องถิ่น แต่มีโอกาสเหนือกว่าในค่านิยม เศรษฐกิจ และการศึกษาที่ขาดการรับรู้การรับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์ หวังได้ทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์เพื่อตน ซึ่งบนฐานนี้ คนท้องถิ่นมิได้ใช้ประโยชน์จากรากฐานความกตัญญูเอง แต่ได้อำมสีในค่านิยมที่เป็นสิ่งตอบแทนเข้ามาแทนที่ภายในรากฐานจิตใจ

สิ่งดังกล่าว บ่อมส่งผลทำลายความรักความผูกพันและจิตสำนึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่นและต่อทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีพื้นฐานร่วมชีวิตกับตนเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

ดังนั้น การที่บุคคลภายนอกใช้สภาพซึ่งตนเองอยู่เหนือกว่า เข้าไปชี้แนะและนำอำมสีรูปลักษณะต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วฝ่ายตนเองอ้างว่าดีมีประโยชน์เข้าไปยึดเยี่ยค้ำให้สัมพัทธ์ จึงส่งผลทำลายสิ่งแวดล้อมหนักหน่วงยิ่งขึ้นด้วยคนในชุมชนท้องถิ่นเอง

และ เมื่อสูญเสียถึงระดับหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมทั่วไปรู้สึก เป็นห่วง กลุ่มบุคคลผู้มีโอกาสและถืออำนาจเหนือกว่า ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นฝ่ายสูญเสียผลประโยชน์ในค่านิยมในระดัสูงกว่า ก็หวนมาลงโทษคนท้องถิ่น ไม่ว่าในรูปลักษณะของการทำหนีหรือใช้อำนาจจัดการ ซึ่งหากมองผู้ทิศทางและมองใกล้ก็ จะเห็นภาพได้ว่า คือการสร้างกระแสจากบุคคลนอกท้องถิ่นที่ เข้ามาลงมือกระทำการด้วยตนเอง เค่นชัดมากขึ้น

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติในค่านิยมทรศน์ แต่ละท้องถิ่นบ่อมมีลักษณะ เป็นของตัวเอง ไม่ว่าจะ เป็นลำนำภูเขา พรรณไม้และสัตว์ธรรมชาตินานาชนิดซึ่งประกอบกันอยู่ในระบบ ล้วนสัมพันธ์กันด้วยสายตา และความรู้สึกอื่น ๆ ดังจะพบความจริงได้ว่า ชีวิตแต่ละบุคคลที่จากบ้านจากเรือนอันเป็นที่ เกิด ที่ดำรงชีวิต เหตุใดจึงมีความคิดถึงเกิดขึ้นในจิตใจ นั่นคือค่านิยมภาพส่วนหนึ่งของคุณค่ามนุษย์

กรณีสร้าง เชื้อขนขนาดใหญ่โดยอ้างว่าต้องการผลิตกระแสไฟฟ้าที่ดี ต้องการ เก็บกักน้ำไว้เพื่อการเกษตรกรรมที่ดี โดยที่เน้นประโยชน์ในค่านิยมจริง ๆ แล้ว เป็นสิ่งสูญเสียทั้งธรรมชาติและมนุษย์ที่ลึกซึ้งกว่าการได้มาซึ่งวัตถุ

สำหรับมนุษย์นั้น การใช้อำนาจซึ่งโยกย้ายถิ่นฐาน เป็นการทำลายคุณค่าความเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้งซึ่งแม้วัตถุที่ได้มา บ่อมนำมา เปรียบเทียบด้วยมิได้

ส่วนในค่านิยมธรรมชาติ พื้นที่น้ำท่วมหลังการสร้าง เชื้อขน บ่อมทำลายป่าไม้ทั้งระบบนิเวศน์ แม้จะอ้างว่าบางพื้นที่ เป็นป่า เชื้อมโทรม การมองปัญหาในทรศนะพัฒนาอย่างถึงรากฐาน มิใช่มองภาพเฉพาะหน้า แต่ควรมองสองด้านคือ ค่านิยมซึ่งเคยเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์หนึ่ง กับอีกด้านหนึ่งคือ ให้โอกาสป่าไม้ได้พัฒนาตัว

เองขึ้นมาอีกครั้ง มิใช่ว่า เมื่อธรรมชาติเสื่อมโทรมแล้วก็เลยทำลายแบบวิถีโอกาส ไม่ให้มีวันพุ่งนี้อีกต่อไป แนวคิดการมองประเด็นที่ชนาชนธรรมชาติ ก็คือหลักเดียวกันกับการพัฒนาคน ดังนั้นหากมนุษย์มองไม่เห็นหลักนี้ ตนเองย่อมอยู่ไปได้อีกไม่นาน ผลแห่งกรรมย่อมสะท้อนกลับมาสสนองเพราะการกระทำจากตนเอง

สิ่งแวคล้อมซึ่งสืบ เนื่องมาจากผลการประคิมรุ้กคักนโคยมมนุษย์ ซึ่งบนหลักการนี้ หมายถึงการที่มนุษย์ไปนำเอาชิ้นส่วนจากระบบธรรมชาติ มาไปประคิมรุ้ เครื่องอุปโภคบริโภค รูปลักษณะต่าง ๆ บนฐานความต้องการของมนุษย์ ซึ่งหลักเจียงไม่พ้นที่ผลจากการที่มนุษย์สัมผัสกับการ เปลี่ยนแปลง และความหลากหลายของสิ่ง เหล่านี้แล้ว ย่อมมีผลสะท้อนกลับมากำหนดภาวะการ เปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เองด้วย

การที่มนุษย์ไปนำเอาชิ้นส่วนจากระบบธรรมชาติมาไปประคิมรุ้สิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าระบบการประคิมรุ้ จะมีความสลับซับซ้อนมากน้อยเพียงใด คำนของอุปประคิมรุ้ย่อมมีความอยากได้หรืออยากให้เป็นไป เช่นนั้น เช่นนี้อยู่ในรากฐานตนเอง และความอยากเป็นสิ่งที่ต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อเริ่มต้นได้ก่อนก็ถือว่าฝ่ายตนมีโอกาสเหนือกว่า และพยายามรักษากระแสที่ เปลี่ยนแปลง รูป ลักษณะ และให้ความสะดวกสบายแก่ค่านผู้นำไปใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ

เนื่องจากวิคฤที่ เปลี่ยนแปลงอยู่บนพื้นฐานและแนวทาง ชันนี้ ยิ่งก้าวต่อไปก็ยิ่งทำให้ระบบธรรมชาติ ถูกทำลายสูญเสียนักขึ้น รากฐานของคนก็ยิ่งสูญเสียวภาวะ เรียงนรู้ เนื่องจากจิตใจลุ่มหลงและยึดคติรูปแบบหนักมากยิ่งขึ้น การหยุดยั้งซึ่งใจอยู่กับสิ่งซึ่ง เป็น เหตุ เป็นผลลดน้อยลงไปอย่างต่อ เนื่อง เช่นกัน

ใน เมื่อสิ่งทีมนุษย์ไปนำจากธรรมชาติมาไปประคิมรุ้ มิใช่สิ่งซึ่งเริ่มจากรากฐานธรรมชาติแล้ว เมื่อถึงคราวสิ้นสภาพ กากที่ เหลือย่อมไม่สามารถหมุนเวียนกลับไปสู่ระบบธรรมชาติได้อย่างผสมกลมกลืน แต่แปรสภาพไป เป็นมลพิษกระจายปกคลุมอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของระบบนิเวศน์

และใน เมื่อวิถีชีวิตมนุษย์ต้องสัมผัสและสัมพันธ์อยู่กับกระแสต่าง ๆ ของธรรมชาติ มลพิษที่กระจายอยู่ก็คือ มลพิษที่ส่งผลกระทบร้ายชีวิตมนุษย์รุนแรงยิ่งขึ้นนั่นเอง เราจึงกล่าวได้ว่า ภายใต้กระแสมลพิษในค่านวิคฤนั้น จริง ๆ แล้ว เกิดจากการกำหนดคโคยมมลพิษในค่านจิตใจของมนุษย์อย่างชัดเจน

* รากฐานชีวิตมนุษย์ที่แท้จริงกับสิ่งแวคล้อม

มนุษย์แต่ละชีวิต เกิดมาภายใต้กฎเกณฑ์พื้นฐานของธรรมชาติที่อิสระ ตนเองไม่อาจกำหนดเงื่อนไขได้ว่าต้องการ เกิดที่ไหน ไม่ว่าในท้องดินของโลกที่มีสภาพแวคล้อมทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันอย่างไร แต่บนส่วนต่าง ๆ ของพื้นผิวโลกก็มีความแตกต่างซึ่งกันและกันในค่านสิ่งแวคล้อมโดยที่ เกิดจากตัวโลกเองกับ สากลจักรวาล

อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติได้ให้โลกพื้นฐานไว้แก่แต่ละบุคคลอย่าง เป็นกลาง ๆ คือมีกายและจิตใจ ซึ่งหากถูกนำมาใช้ เพื่อปฏิบัติอย่างสอดคล้องกันกับหลักความจริง ย่อมก่อให้เกิดความรักและภาวะผูกพันห่วง แหนห่วงถิ่นภายใต้จิตสำนึก ในอันที่จะร่วมกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ธรรมชาติไว้ และไปประโยชน์อย่างชอบ ค้วย เหตุและผล

จากความแตกต่างทั้งในค่านรูปธรรมและนามธรรมของแต่ละท้องถิ่น วิชนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

แต่ละชุมชน จึงมีธรรมชาติที่ถือรากฐานจำเพาะหรือ เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอง เป็นสิ่งกำหนดรูป ลักษณะ
ที่จะพบผลได้จากรูปลักษณะของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ให้เป็นประโยชน์สนองความต้องการ
การของชีวิตและชุมชน

ใน เมื่อชีวิตมนุษย์มีการ เกิดการตายในพื้นที่ร่วมกัน และมีอิทธิพลธรรมชาติของท้องถิ่นเองกำหนดสิ่ง
ทั้งหลายที่อยู่ในกระแสชีวิต จึงสามารถมองเห็นกระแสที่ เชื่อมโยงจากธรรมชาติผู้วัฒนธรรมและผู้มีชีวิตแต่
ละบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่าง เอกลักษณ์ของธรรมชาติกับชีวิตคนในชุมชนท้องถิ่น จึง เป็นสิ่งก่อให้เกิด
สามัคคีธรรมและการพึ่งพาตนเองรวมทั้งการรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

วัฒนธรรมท้องถิ่นจึง เป็นสิ่งที่บุคคลภายนอก หากมีมนุษยธรรม ingsควรให้ความสำคัญและควร เคารพ
อย่างยิ่ง ทั้งนี้พื้นฐานแท้ของสิ่งนี้ก็คือสิทธิและ เสรีภาพของคนท้องถิ่นเอง ที่จะพิจารณาพบ ประเด็นปัญหาของ
คนที่ปรากฏอยู่ในกระแสชีวิตประจำวัน การที่บุคคลภายนอก เข้าไป ละเมิดเพื่อต้องการสิ่งใดก็ตาม ย่อม
ย่อมส่งผลทำลายรากฐานสิ่งแวดล้อม ไม่เพียงรูป ลักษณะใด หากทั้งระบบซึ่งชีวิตบุคคลท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่ง
พาอาศัย เพื่อการดำรงอยู่และสามารถสืบต่อตลอดไป ได้อย่างสมศักดิ์ศรี

แม้การศึกษาวิทยาศาสตร์ซึ่งมักถูกนำมาอ้างว่า เพื่อสร้างความเจริญ และใช้โอกาสสร้างวิถีทางมุ่ง
การรู้ข้อมูลในค่านิยม เจาะลึกและ เรียวแหลมยิ่งขึ้น เกี่ยวกับทรัพยากรซึ่ง เป็นองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม

หากคิดและกระทำอย่างมีสติ แทนที่จะ เอาแต่มุ่งไปข้างหน้า น่าจะหวนทิศทางกลับมามองที่เห็นว่า
แร่ธาตุซึ่ง เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของแต่ละสิ่ง ล้วนค้นพบได้ในองค์ประกอบร่างกายมนุษย์เองทั้งสิ้น ย่อม
ระลึกได้ว่า ชีวิตตนเองและบรรพบุรุษถือกำเนิดมาจาสัจธรรมที่อยู่ในระบบการ เปลี่ยนแปลงของสิ่ง เหล่านี้

และน่าจะนำความรู้ในเชิงข้อมูลที่ได้รับการค้นคว้าวิจัย มากำหนดวิถีทางที่ เสริมฐานจิตสำนึก
ให้เห็นความรักความห่วงหาและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ระบบซึ่งปรากฏอยู่ในท้องถิ่น ทั้งในค่านิยม
เป็นบรรยากาศธรรมชาติ วัฒนธรรม และทรัพยากร และมีการใช้อย่างสม เหตุสมผล แทนที่จะมุ่งเน้นนำ
ไปใช้สร้างอิทธิพลให้ตนเองมุ่งมุ่งสู่อากาศ เพียงทิศทางเดียว

สรุปให้ถึงพื้นฐานปัญหา ในขั้นนี้คงกล่าวได้ว่า ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมนั้น จริง ๆ แล้ว
ก็คือความ เสื่อมโทรมของจิตใจมนุษย์ เป็นเหตุ เป็นผลสำคัญที่สุด การเพียรพยายามแก้ไขโดยมุ่งข้ามไป เน้น
อยู่กับสิ่งซึ่งอยู่ภายนอก เช่นสภาพอากาศ ดิน น้ำ เครื่องจักรกลและสิ่งอื่น ๆ เกิดจากแนวคิดที่อยู่บนฐาน
จิตใจซึ่งอยู่ในภาวะลึกลับ แม้ว่า จะเป็นสิ่งจำเป็นต้องกระทำอย่างจริงจังก็ตาม แต่หากไม่สามารถแก้ที่
มนุษย์ให้บัง เกิดวิถีทางสู่ความสำ เร็จอย่างแท้จริง ก็จะก่อให้เกิดการสร้างปัญหามากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้

* มนุษย์ยังอนุรักษ์ธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและให้ความสำคัญแก่ระบบนิเวศน์
สิ่งซึ่งสามารถมองเห็นได้ใกล้ ๆ ตัวที่สุดในปัจจุบันก็คือ พื้นฐานความคิดความ เชื่อในการอนุรักษ์ธรรม-
ชาติและสิ่งแวดล้อม นับตั้งแต่ระดับบุคคลไปถึงระดับชาติ และ เลยไป เป็นฐานรองรับให้ระดับโลก โดย
เฉพาะอย่างยิ่งของกลุ่มบุคคลผู้มีโอกาสในการศึกษาและ ถิ่นอ่านาจทางการ ส่วนใหญ่แต่ละบุคคลยังมุ่งสร้าง

ฐานอำนาจให้แก่ตนเองโดยที่เชื่อว่า การใช้อำนาจบังคับเพื่อมนุษยให้กระทำตามใจตน จะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างจริงจัง กับสะท้อนภาพแนวคิดในการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาในลักษณะที่"นำเอาสิ่งซึ่งปรากฏ เปลี่ยนแปลงร่วมกันอยู่ในระบบนิเวศน์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ฝ่ายคนรู้สึกพึงพอใจออกมาแก้ไขอย่าง เป็น เอกเทศ"

ในระบบที่เป็นทางการทุกระดับ ยังคงพยายามรักษาระบบรวบอำนาจ และถ่ายทอดกระอำนาจจากบนสู่ล่าง เพื่อให้บังคับทรัพยากรคนซึ่งมีฐานธรรมชาติกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ อยู่แล้ว อย่างปราศจากการเห็นคุณค่าของระบบธรรมชาติในการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานแท้ของท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แทนการช่วยคุ้มครองสิทธิและให้โอกาสให้มีเสรีภาพในการเรียนรู้จากการปฏิบัติบนฐานความเป็นจริง และให้มีอำนาจในการตัดสินใจแก้ปัญหาบนฐานตนเอง ซึ่งเชื่อมั่นได้ว่าเป็นวิถีทางนำไปสู่การพัฒนาความรักความหวงแหน และจิตสำนึกรับผิดชอบแก่ตนเองและท้องถิ่น

ทรรศนะในการพิจารณาแก้ปัญหาและอนุรักษ์โดยกลุ่มบุคคล รวมไปถึงกลุ่มประเทศซึ่งมีโอกาสเหนือกว่า ยังมีลักษณะที่มองประ เค้น เน้นค่านิยม และหยิบยกเอารูปแบบการแก้ปัญหาที่มีลักษณะ เอกเทศ

คงจะเห็นได้เด่นชัดมาก จากการ เน้นพืชและสัตว์ เฉพาะอย่าง โดยอ้างว่า"หายาก" โดยที่ขาดการสานความคิดต่อไปอีก เพียง เล็กน้อยก็ เห็น เงื่อนไขได้ว่า"หายากในความรู้สึกของคนผู้ ปรารถนาสิ่งนั้นนั่นเอง"

ซึ่งความจริงแล้ว หากฐานความรู้สึกอนุรักษ์ เป็นสิ่งมีธรรมชาติหรือวิเศษย์ บ่มมอง เห็นได้ว่าทุกชีวิตและ "ทุกสิ่งซึ่งปรากฏ เปลี่ยนแปลงร่วมกันอยู่ภายในระบบนิเวศน์ของธรรมชาติ นั้น มีสิทธิที่พึงได้รับการอนุรักษ์เท่าเทียมกันหมด"

เมื่อมีอคติมนุษย เข้าไป เกี่ยวข้อง บ่มพิศุจน์ได้โดยสังขรณ์ว่า มีอีกหลายสิ่งหลายชนิดของชีวิต ที่สูญสิ้นไปแล้ว เนื่องจากมนุษยไม่ได้ให้ความสนใจทำให้สิ่ง เหล่านั้นตกอยู่ในสภาพที่หายากโดยที่มนุษยไม่รู้ เนื่องจากระบบนิเวศน์ทั้งระบบถึงกระทบโดยการเอาแต่ใจของมนุษย ดังนั้นจึงอย่านึกเลยว่า การอนุรักษ์เฉพาะชนิดจะนำไปสู่ความส่ว ร็จได้อย่างจริงจัง นอกจากยัง เกิดสภาพที่ก่อให้เกิดการอ้างกฎระเบียบและเป็นช่องทางให้มนุษยกลุ่มหนึ่งใช้ เป็น เครื่องมือหากินได้กว้างขวางมากขึ้น

* กระแสที่มุ่งเอาวิคเอา เปรียบซึ่งกันและกันของมนุษย เป็นสิ่งทำลายสิ่งแวดล้อมอย่าง เป็นระบบ

หากบุคคลมีจิต เป็นกลางสักหน่อย บ่มสามารถเห็นภาพได้เด่นชัดยิ่งขึ้นว่า"ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสมบัติที่แท้จริงของธรรมชาติ" แต่ละระดับของท้องถิ่น แม้ เชื่อมโยงถึงระดับโลก ซึ่งมีสภาวะแตกต่างระหว่างกันและกัน เนื่องจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่บนฐานเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ ห่างก็มีทรัพยากรในรูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นฐานของท้องถิ่นนั้น ๆ

แต่มนุษยผู้ขาดการรู้สึกซึ่ง หากยึดติดอยู่กับรูปแบบซึ่ง เมื่อประกอบกัน เข้ากับการมีโอกาสนำมา เปรียบเทียบ จึงทำให้บัง เกิดความอยากได้ และรู้สึกว่ เขตร้อนของโลก เป็นแหล่งอันอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรมากที่สุด ทำให้คนในท้องถิ่นอื่นที่มีการสร้างอิทธิพลในค่านิยมโดยยี่ลำหน้าไปก่อน ไม่เพียงใช้เทคโนโลยี เครื่องมือข้ามถิ่นข้ามแดน หากยังใช้เป็น เครื่องมือครอบงำความคิดความ เชื่อให้คนในท้องถิ่น เขตร้อนต้องตกเป็นทาสความคิด และสืบทอดกระแสไปถึงการตก เป็นทาสการศึกษา สังคม และ เศรษฐกิจอย่าง เป็นระบบ

ซึ่ง เป็นการสร้าง เจื่อนใจ เอาโรคเอา เปรียบแ่งไว้ในกระแสบอย่างลึกซึ้ง และกาลเวลา ยัง เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ได้ โอกาสกระแสบ เสริมสร้าง เหตุและผลลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ภายในกระแสบการศึกษาที่แ่งไว้ด้วยภาวะ เจื่อนใจ เช่นนี้ ย่อมทำให้ฝ่ายที่ตกอยู่ใต้อิทธิพล กำหนดวิถีชีวิต คนเองมุ่งสู่ทิศทางที่สร้าง เจื่อนใจ แน่นหนายิ่งขึ้นไป เรื่อย ๆ เพราะ ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนนั้น หากเห็นก็ เห็นงามและ เห็นผลประโยชน์ส่วนตนแม้ไม่มากนัก ก็มักก็เ็นรทามกระแสบ ทั้งเห็นการนำมาอ้าง เป็น เหตุผลว่า มีฉนั้นแล้ว เราจะถาม เขาไม่ทัน

ซึ่งหากหันกลับมามองอีกด้านหนึ่ง จะพบกับภาพ การนำเอาการ เปลี่ยนแปลง ในค่านิยม วิถี ซึ่งฝ่ายที่ถือ อิทธิพล เห็นอกว่า เป็นผู้กำหนดอย่างแท้จริง มาโฆษณาต่อใจโดยอ้างว่าคือความทันสมัย ยิ่งฝ่ายหนึ่ง เปลี่ยนแปลง เร็ว อีกฝ่ายหนึ่งก็ยิ่งตก เป็นทาสมากขึ้น ทำให้สิ่งแวคล้อมทั้งในค่านิยม และจิตใจถูก เปลี่ยนแปลงไป เป็นพิษ เป็นภัยแก่ท้องถิ่นมากขึ้น

* การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสัมพันธถึงการ เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมอย่างสำคัญ

มนุษย์ เป็นชีวิตที่สามารถเคลื่อนที่ไป ไหนมาไหนได้อย่างอิสระ และสภาพดังกล่าวแล้วนี้ก็ เป็นสิ่งหนึ่งซึ่ง ให้โอกาสแก่ชีวิตในการ เรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนคุณค่าที่อยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคน จึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งของการศึกษาในขั้นพื้นฐาน หากแต่ละชีวิตได้รับโอกาสให้สามารถท่องเที่ยวได้ อย่างอิสระ ย่อมหวังไว้ว่า เป็นการกำหนดแนวโน้มที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างสำคัญส่วนหนึ่ง

ทั้งนี้กล่าวไว้แล้วว่า การที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้น แต่ละบุคคล เมื่อเกิดมาแล้วย่อมมีพันธะทั้งใน ค่านิยมร่างกายและจิตใจ เป็น เจื่อนใจผูกพันอยู่กับแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่มีพื้นฐาน เป็นของตัวเอง และแต่ละท้องถิ่นย่อมไม่ เหมือนกัน

โอกาสที่แต่ละคนพึงได้รับ เพื่อการท่องเที่ยวโดยที่ เน้นการสัมผัสกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตนเอง ทั้ง ในค่านิยมธรรมชาติและวัฒนธรรม จึงนับได้ว่า เป็นการจัดการศึกษา เพื่อพื้นฐานอย่างสำคัญและลึกซึ้งให้แก่ชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น หากแต่ละคนได้รับโอกาสให้ขยายฐานการท่องเที่ยวออกไปสู่ท้องถิ่นอื่นด้วย จะยิ่ง เป็นสิ่ง เพิ่มพูนพลัง ทั้งในค่านิยมการศึกษาและวัฒนธรรม ให้มีอิทธิพล เจื่อนใจได้เปรียบคนในท้องถิ่นอื่นยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งทั้งนี้และ ทั้งนั้นย่อมมีผลสานต่อไปสู่ขอได้เปรียบในค่านิยมเศรษฐกิจ หากคนในชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจากการรู้ได้ เท่า หันถึงประ เคนหลักดังกล่าว

นโยบายการท่องเที่ยวที่ เน้นการได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ จริง ๆ แล้วก็คือค่าสารภาพที่สะท้อนให้เห็นว่า สังคมตกอยู่ใต้อิทธิพลกระแสบผลประโยชน์ที่สืบเนื่องมาจากต่างชาติ เพราะรากฐานการศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แท้จริงถูกทำลาย นำไปสู่ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมร้ายแรงยิ่งขึ้น แทนที่นโยบายนี้จะสนอง ต่อการพัฒนาจิตสำนึกและภูมิปัญญาของชีวิตคนท้องถิ่นเองไว้ เห็นอกว่า โดยที่ เน้นการปลูกฝังตั้งแต่ระดับพื้นฐานชีวิตไว้ให้บัง เกิดความมั่นคงยิ่งขึ้น เมื่อเจริญวัย

* ทางออกที่ควรถือ เป็นความหวัง

หากมองสุภาพรวมของปัญหา น่าจะพบได้ว่า ในท้องถิ่นที่ปรากฏว่าสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ล้วน เป็นผล

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สวนทิศทางการกับหลักความจริงทั้งสิ้น ดังนั้นก่อนที่จะหวังได้ว่าจะแก้ปัญหาได้
อย่างจริงจัง ก่อนอื่นควร เริ่มต้นด้วยการทบทวน เพื่อก่อให้เกิดจุดเริ่มต้นที่เข้าถึงหลักความจริง เพื่อใช้เป็น
ฐานการคิดการปฏิบัติให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ประการแรก จากหลักการพื้นฐานที่ชี้ไว้ชัดเจนว่า มนุษย์แต่ละชีวิตที่ เกิดมาและอยู่ร่วมกันนั้น ย่อม
สะท้อนปรากฏการณ์ที่มี เหตุและผลแตกต่างกันไป สังคมนี้จึงหาใช่มี เพียงกลุ่มบุคคลผู้มุ่งตามกระแส เท่านั้นไม่
หากยังคงมีคนที่ยึดถือฐานคติที่ยึดติดถึงหลักธรรมชาติ และมีมุมมองอยู่ได้ในภาวะที่ด้านกระแสซึ่งสร้าง
ปัญหา

กับอีกหลักการหนึ่งทีกล่าวไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างต่างก็มีฐานแท้ที่อิสระและเป็นของตนเอง แต่จิตมนุษย์
ผู้ตกอยู่ภายใต้ภาวะยึดติด จะนำมาผูกติดกันไว้ ดังนั้นหากประสงค์สิ่งแท้และมุ่งแสวงหาที่ตน การจะหวังให้
ได้บุคคลผู้มีรากฐานที่ยึดถือซึ่งธรรมชาติและสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระโดยไม่สนใจอามิสใด ๆ บุคคลผู้มิ
คุณสมบัติ เช่นนี้มีโอกาสปรากฏได้อย่างอิสระไม่ว่าที่ไหนหรือภายในองค์กรใด ๆ แม้ชาวบ้านซึ่งหลายคนเชื่อ
ว่า ชีวิตมิได้ผ่านการศึกษามาจากสถาบันไหน

การมีจำนวนมากหรือน้อยหาใช่ประเด็นที่ควรถือเป็นหลักสำคัญไม่ เนื่องจากจำนวนมิใช่สิ่งบ่งชี้ถึง
จิตวิญญาณที่แท้จริงของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ดังเช่นต้นไม้มีชีวิตที่อยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยกันและกันใน
ป่าธรรมชาติ แม้เพียงต้นเดียว และแม้เพียงต้นไม้ซึ่งมีขนาดเล็ก ๆ แต่หากเป็นของจริงและได้รับโอกาส
ให้เจริญงอกงามขึ้นมาบนพื้นฐานธรรมชาติอย่างอิสระ และได้รับการทำนุบำรุงจากบุคคลผู้รู้คุณค่า แม้เพียง
คนเดียว ย่อมสามารถเจริญขึ้นมา เป็นต้นไม้ใหญ่ และคุ้มครองปกป้องบริวารที่ติดกรรมมา ทำให้เกิดระบบ
ธรรมชาติที่มีชีวิตชีวาได้อย่างไม่มีวันจบสิ้น

การมุ่งเน้นแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเด็นที่ไต่ถ้อยมาแล้วนี้ นอกจากเริ่มต้นโดยกลุ่มบุคคลผู้มียาก
ฐานอิสระบนหลักธรรมชาติโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชังว่าบุคคลจะอยู่ในองค์กรใดหรือแม้ชาวบ้านทั่วไปแล้ว กลุ่ม
เป้าหมายที่ควร เน้น เพื่อการพัฒนาที่จะได้แก่เด็กและเยาวชน ที่ชีวิตยังมีโอกาสเพื่อการสืบทอดตนเอง โดย
ที่กลุ่มคนดังกล่าว ยังต้องการให้ผู้มีรากฐานที่แท้จริงได้ช่วยชี้แนะแนวทาง และในมุมมองกลับก็ต้องการให้ได้รับ
การปกป้องคุ้มครอง เพื่อมิให้กระแสที่สร้างปัญหาที่มีโอกาส เข้ามาจากรหัสพันธุและ เสรีภาพ

แม้ในค่านิยมการศึกษาในส่วนที่มีการจัดการ เป็นทางการซึ่งจริง ๆ แล้วก็เป็นเพียงส่วนเล็กน้อยนั้น เราคง
ต้องยอมรับความจริงว่า ในอดีตที่ผ่านมา อิทธิพลจากส่วนนี้มีผลเป็นกรอบจำกัดไว้ให้ความคิดชาคอิสระภาพ
โดยที่ก่อให้เกิดภาวะยึดติดรูปแบบทั้งจากวัตถุและความคิดซึ่งมากขึ้น

การมุ่งแก้ปัญหาจึงควรมุ่ง เน้นตั้งแต่ระดับพื้นฐาน โดยที่ฝ่ายจัดการน่าจะมาจากพื้นฐานที่อิสระหรือมี
ลักษณะอาสาสมัครอยู่ในจิตวิญญาณ ให้โอกาสแก่เยาวชนได้สัมผัสบรรยากาศที่มีผลถึงการ เรียนรู้ธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมที่อยู่บนพื้นฐานซึ่งธรรมชาติอย่างทอเนื่อง โดยที่ เน้นความเข้มข้นในระดับพื้นฐานของชีวิต

อนึ่ง เมื่อกล่าวถึงการ เรียนรู้ธรรมชาติและ ด้งไต่ถ้อยมาแล้วในตอนแรก ๆ ว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น
มิได้มีข้อจำกัดว่าจะต้องเป็นในค่านิยม สัตว์ป่า ภูเขา น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น เนื่องจากมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่ง

ของธรรมชาติ บนพื้นฐานที่เชื่อว่าอิสระจึงจะให้โอกาสเรียนรู้ธรรมชาติของมนุษย์เองจากปัญหาที่เป็นจริงด้วย ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาในด้านวัฒนธรรม การศึกษา สังคม การเมืองและ เศรษฐกิจ สื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะในรูปแบบใดซึ่งมีบทบาทสำคัญ จึงควรมีอิสระภาพเพื่อส่งผลสนองประโยชน์ได้อย่างจริงจัง

ยังมีประเด็นสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ควรนำมาร่วมพิจารณาคด้วย โดยเหตุที่ธรรมชาติได้มอบจิตวิญญาณในการต่อสู้เพื่อการอยู่รอดไว้ให้เป็นสมบัติภายในจิตใจมนุษย์ แม้ว่าในภาวะที่มนุษย์กำลังถูกครอบงำหนักหน่วงมากขึ้น ทำให้พลังดังกล่าวถูกฝังอยู่ในระดับค่อนข้างลึกมาก แต่ความตื่นตัวของรากฐานจิตใจแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน ทำให้แต่ละคนรู้สึกถึงปัญหาได้ไม่เท่ากันก็ตาม แต่เมื่อผลกระทบรุนแรงถึงจุดหนึ่ง แต่ละคนย่อมรู้สึกได้และ เข้าถึงจุดที่คิดว่าตนเองต้องต่อสู้

ท่ามกลางปัญหาที่เข้ามาล้อมล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ย่อมทำให้การต่อสู้รู้สึกได้เด่นชัดมากขึ้นว่า แต่ละทิศทางที่มุ่งออกจากตนเอง หากทำให้ตนเองสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจังไม่ คงเหลือแนวทางสุดท้ายที่ทุกคนพึงเลือกได้ นั่นคือ "การหวนกลับมาต่อสู้กับตนเอง"

เมื่อเข้าถึงจุดนี้ น่าจะรู้สึกได้ว่า ตนเองคือศัตรูตัวร้ายที่สุด ก่อนการต่อสู้กับศัตรูที่อยู่ภายนอก จำเป็นต้องผ่านการต่อสู้ตนเองมาแล้วและสามารถเอาชนะได้ จึงจะประสบผลสำเร็จในการต่อสู้กับสิ่งภายนอกอย่าง เชื่อมั่นได้จริงจัง

โลกนี้มีไว้ให้เราอยู่แต่เพียงผู้เดียว การนำเอาความรู้สึกที่คิดว่า จะต้องทำให้ยังเกิดผลได้ค้อย่างนั้นอย่างนั้นมาแฝงไว้ในสมมุติฐานตนเองจึงหาใช้วิถีทางที่สอดคล้องกันกับความ เป็นจริงไม่ หากควรคิดว่าเราจะคิดและตั้งใจปฏิบัติอย่างดีที่สุด ให้สมกับการ เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง นี่คือน้ำที่อันแท้จริงของความเป็นมนุษย์.